

Motion till riksdagen 2005/06: MJ448

av Åsa Domeij m.fl. (mp, -)

En hållbar jordbrukspolitik

Motionen delad mellan flera utskott

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	1
Förslag till riksdagsbeslut	3
Mål för jordbrukspolitiken	6
Att vara bonde i en globaliserad värld.....	6
Koncentration, anonymitet, låga priser	7
Bondens nyttoproduktion i centrum	7
Utan bönder ingen hävd	7
Att leva på landsbygden	7
Förbättra för småföretagen	8
Bättre tillgång till kapital för de små företagen	8
Det decentraliserade och mångfasetterade lantbruket	9
Djuren	10
Utan mular ingen mångfald.....	10
Alla djur har rätt till ett gott liv	11
Närslakt	11
Var rädd om vårt goda djurhälsoläge	11
Jordbrukets negativa miljöpåverkan måste minskas	12
Lagstiftningen – ger golvet	13
Ekonomiska styrmedel – bonus till den som är duktig, bördig för den som smutsar ned	13
Kunskapsuppbyggnad – att göra rätt från början är alltid smartast	14
Det ekologiska jordbruket – en helhetssyn som främjar hållbar utveckling.....	14
Mål för ekologisk produktion.....	15
Sänkt moms på livsmedel från ekologiskt certifierad produktion	15
Ökad statlig ekologisk upphandling	15
Nya näringar.....	16
Lokal vidareförädling.....	17
Småskalig livsmedelsförädling.....	17
Kvalitetsfrågor måste få synas	17
Ursprungsmärkning av animaliska livsmedel.....	17
Ställ krav på importen	18

Fel! Okänt namn på

GMO.....	18
EU:s jordbrukspolitik – Cap.....	19
Första pelaren – avveckling.....	20
Andra pelaren – utvecklas	20
Global livsmedelstrygghet.....	21
Det ekologiska jordbrukets roll för uthållig utveckling och fattigdomsbekämpning	21
Ett reformerat handelssystem som främjar hållbar utveckling	23
Etisk upphandling – ett viktigt steg på vägen	24

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att ett jordbrukspolitiskt mål bör antas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om regelförenklingar för småföretag.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om en utredning i syfte att ta fram förslag som gynnar tillgången till kapital för småföretag.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om vikten av ett decentraliserat jordbruk som är verksamt inom traditionella näringar för att nå målet om en hållbar landsbygdsutveckling.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att låta Djurskyddsmyndigheten göra en översyn av myndighetens föreskrifter i syfte att garantera att dessa medför en uppfyllnad av djurskyddslagens krav.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om vikten av att införsel och import av levande djur till Sverige hålls nere på ett minimum och att all införsel och import av djur är kopplade till krav på karantän och tillräckliga provtagningar.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om förbättringar av miljöbalkens följdförfattningar.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att en utredning skall tillsättas i syfte att ta fram förslag på en utvidgad växtnäringsskatt som både omfattar handelsgödsel och inköpt foder.²
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om återföring av jordbruksspecifika miljöskatter till näringen.²
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om obligatoriska åtgärder för lantbruk som erhåller miljöersättningar.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om mål för ekologisk produktion.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om sänkt moms för livsmedel från ekologiskt certifierad produktion.²
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om ett mål för offentlig konsumtion av livsmedel från certifierad ekologisk produktion, inklusive mål för statlig konsumtion av livsmedel från certifierad ekologisk produktion.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om vikten av att möjligheterna till anpassning av regelverket till den småskaliga produktionens behov tas till vara i samband med att EU:s nya livsmedelsförordningar integreras i svensk lagstiftning.

Fel! Okänt namn på

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att en lagstiftning skall införas som garanterar konsumentinriktad ursprungsmärkning av animaliska livsmedel i såväl butik, restaurang som storkök.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att de djurprodukter som importeras till Sverige skall komma från djur som levtt på gårdar med samma djurskyddsstandard som svensk produktion har.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att ett investeringsstöd för gårdsbaserad biogasproduktion inom ramen för LBU-programmet införts.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen skall motsätta sig godkännande av genmodifierade organismer för kommersiella syften i alla relevanta beslutsforum.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att ett förbud mot genmanipulation av livsmedelsproducerande djur skall införas.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att reglerna för märkning av produkter som består av eller har framställts av GMO skall utökas till att även omfatta varor som har tagits fram med hjälp av GMO-produkter.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om ansvarsfrågor då det gäller samexistens mellan GMO, konventionella och ekologiska grödor och produkter.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om nationalisering av jordbrukspolitiken.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att reformera EU:s jordbrukspolitik till en politik med hög grad av transparens och i samklang med samhällets mål för jordbruket.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att en sådan reform även skall leda till att överskott av jordbruksprodukter inom EU-området ej dumpas på världsmarknaden.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen skall verka för att den första pelaren inom Cap avvecklas, med exportsubventioner och interventionsuppköp som första prioritet.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen inom EU skall verka för att det nuvarande gårdsstödet omformas till en arealbaserad brukningsersättning som skall vara lika inom hela EU-området, och att det inom detta system även ska finnas en djurersättning för får och nötkreatur, kopplad till beteskrav och krav på en grovfoderbaserad foderstat.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen inom EU skall verka för att moduleringen utökas.

Fel! Okänt namn på

28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om volymen på nästa programperiod inom Miljö- och landsbygdsprogrammet.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om inriktningen på nästa programperiod inom Miljö- och landsbygdsprogrammet.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att avsätta 10 % av miljömiljarden till ett program för utveckling av ekologiskt lantbruk i samarbetsländerna.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om jordbrukspolitikens och handelspolitikens ansvar för de produktionsmetoder, miljökonsekvenser och sociala aspekter de bidrar till.¹
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att regeringen inom den internationella handelspolitiken skall verka för att ett nytt jordbruksavtal ger utvecklingsländerna stort utrymme att skydda sin jordbruksproduktion från importkonkurrens som hotar befolkningens livsmedelstrygghet.¹
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att regeringen inom den internationella handelspolitiken skall verka för att OECD-ländernas tullekalering tas bort.¹
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att regeringen inom den internationella handelspolitiken skall verka för att tullåttnader skall införas inom OECD-området då det gäller ekologiskt och socialt producerade varor.¹
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att ett mål för offentlig konsumtion av rättvisemärkta varor skall införas.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att ett mål för andelen ekologiska livsmedel av Sveriges totala livsmedelsimport bör införas.

¹ Yrkandena 2, 3 och 31–34 hänvisade till NU.

² Yrkandena 8, 9 och 12 hänvisade till SkU.

Fel! Okänt namn på

Mål för jordbrukspolitiken

Sverige har i dag inga specifika målformuleringar för jordbrukspolitiken, mer än för ekologisk produktion, och jordbruket är enligt riksdagen inte något eget politikområde. I stället berörs jordbruket av andra, näraliggande politikområden som landsbygdspolitik, livsmedelspolitik, djurpolitik och miljöpolitik. För dessa har riksdagen fastställt mål.

Miljöpartiet de gröna anser att det bör finnas ett jordbrukspolitiskt mål för Sverige. Detta mål skall syfta till en hållbar landbygdsutveckling med ett decentraliserat jordbruk där uppfyllande av miljökvalitetsmålen står i fokus och där produktionen bidrar till en hög självförsörjningsgrad på baslivsmedel.

Att vara bonde i en globaliserad värld

Jordbruksnäringen har att möta en allt större internationell konkurrens. Redan i dag importeras en stor del av de livsmedel som konsumeras i Sverige främst från andra länder inom EU dels också från mer långväga trakter som Brasilien och Nya Zeeland. Ur ett rättviseperspektiv finns det emellertid stora problem med dagens globala livsmedelshandel. Det handlar dels om att handelsregler missgynnar odlare i utvecklingsländer, dels också om andra problem på marknaderna, som att företagskoncentrationen ökar snabbt i förädlings- och försäljningsled. Utifrån ett hållbarhetsperspektiv med stora behov av en övergång till kretsloppssamhället och minskade transporter finns det också skäl att betrakta handel med livsmedel annorlunda än andra varor. I dagens handel tappas olika kvalitetsaspekter bort, t.ex. krav på en djuretisk produktion och miljökvalitetsmål. Miljöpartiet anser att den basala livsmedelsförsörjningen skall betraktas ur ett regionalt och inte globalt perspektiv. Så är också situationen i dag. Ungefär 90 % av jordbruksprodukterna i världen konsumeras i de land där de har producerats.

Jordbruksavtalet i WTO syftar till att skapa ett ”rättvist och marknadsorienterat system för handel” och man likställer där handel med livsmedel med annan handel. Miljöpartiet anser att man inte kan se på handel med jordbruksprodukter på samma sätt som på handel med andra varor eftersom jordbruket har så många fler funktioner än att bara producera livsmedel. Dessa breddade funktioner är av stort samhällsintresse, och det kan därför inte bara vara marknadskrafterna som styr hur jordbruksproduktionen lokaliseras och utvecklas. Vi anser att det finns starka skäl för att bevara och utveckla jordbruket även i länder där detta inte är eller har förutsättningar för att bli konkurrenskraftigt på världsmarknaden. För livsmedels säkerheten, miljön och av regionalpolitiska skäl finns det ofta stora värden att vinna med att ha en hög självförsörjningsgrad då det gäller baslivsmedel.

Koncentration, anonymitet, låga priser

Inom såväl livsmedelsindustrin som detaljhandeln har det under senare tid skett en avsevärd koncentration, såväl i Sverige som globalt. Samtidigt har det blivit ett allt starkare fokus på låga priser. Detta kan leda till minskad valfrihet för konsumenterna samtidigt som små producenter ställs utanför leverantörskedjorna. De företag som dominerar den globaliserade livsmedels-handeln drar fördel av de låga råvarupriserna, som samtidigt leder till kvarstående fattigdom hos lantbrukare i fattiga länder. Miljöpartiet anser att den privata oligopolsituation som råder inom livsmedelshandel och livsmedelsförädling såväl nationellt som globalt missgynnar en decentraliserad lantbruksnäring och företagande över hela landet, i såväl Sverige som andra länder.

Bondens nyttoproduktion i centrum

Jordbrukspolitiken måste vara utformad med nyttan av de areella näringarna i centrum. Lantbruket är till skillnad från många andra näringar inte flyttbart utan är i mycket hög utsträckning hänvisat till naturgivna platsbundna effekter, t.ex. klimat och jordmån. I många regioner är lantbruket också en mycket viktig motor i det lokala näringslivet.

Utan bönder ingen hävd

Vårt öppna kulturlandskap är helt beroende av fortsatt hävd. Redan i dag ses en förbuskning av stora delar i Sverige, på grund av att många lantbruk har lagts ned. Detta är en mycket negativ utveckling som främst ses i Norrland och i skogs- och mellanbygder. Detta är områden som är missgynnade i den nuvarande jordbrukspolitiken, där åkermark i södra Sverige erhåller ett betydligt högre arealstöd än vad områden i mellersta och norra Sverige gör. Miljöpartiet anser att arealersättningen skall utgöras av en över landet enhetligt utformad brukningsersättning som skall vara kopplad till tydliga hävd- och miljökrav. Därigenom skulle lantbruket i områden som nu hotas av förbuskning kunna överleva.

Att leva på landsbygden

Jordbrukspolitiken måste också se vidare än till själva lantbruket, och beröringspunkterna mellan jordbrukspolitik och regionalpolitik är många. Vem vill vara bonde om det är 20 mil till närmsta butik, skola eller nöjesliv? Vem vill vara bonde om det inte finns möjlighet till anställning inom annan verksamhet för make/maka? Samtidigt kan ett livskraftigt lantbruk, med välutvecklad vidareförädling av produkterna, goda lokala avsättningsmöjligheter

Fel! Okänt namn på

och utveckling av nya landsbygdsanknutna näringar bli just den faktorn som gör att butiken inte slår igen, skolan blir kvar och nya familjer flyttar in till byn.

Förbättra för småföretagen

Att det behövs fler växande småföretag i Sverige är de flesta överens om. Fler företag behövs för att ekonomin skall utvecklas, för att varor och tjänster som vi alla behöver skall kunna produceras och för att nya exportprodukter skall kunna utvecklas. De nya jobben kommer i de små och medelstora företagen. Det är också i det lilla företaget som människor kan utvecklas och förverkliga sina drömmar och livsvisioner. I det lilla företaget finns samhörighet och ofta ett reellt inflytande för personalen. I det lilla företaget mår människor bättre och ohälsan är lägre. Det lilla företaget befinner sig ofta nära sin marknad och kan bättre tillgodose de lokala behoven genom nära och kontakter med kunder och andra företag.

Små företag skapar också ökad mångfald och robusthet i ekonomin. Många små företag skapar starka nätverk och förutsättningar för en social ekonomi. Flera små företag gör det lokala samhället mindre sårbart och mindre känsligt för globala ekonomiska svängningar.

Miljöpartiet strävar efter ett gott företagsklimat för de små och medelstora företagen. Vi jobbar hårt för en minskad administrativ börda och driver på för enklare regler. Detta är särskilt viktigt för jordbruksföretag som ofta har att följa inte bara de ordinarie reglerna som gäller för företag utan också en omfattande lagstiftning gällande såväl miljö, djur som livsmedel. Eftersom den operativa tillsynen inom miljö, djurskydd och livsmedel ligger inom kommunens ansvar finns det stora möjligheter att samordna denna tillsyn, och givetvis är det viktigt att så sker. Därigenom sparas både tid och pengar för såväl lantbrukaren som kommunen. Målet för oss är att Sverige skall minska krånglet för de små och medelstora företagen med 25 % till 2010. Detta skulle positionera Sverige i framkant av regelförenklingsarbetet.

Vi står också bakom tvåundantaget i turordningsreglerna vid uppsägning på grund av arbetsbrist. Denna reform är viktig och skapar utrymme för de små företagen att utvecklas och anställa.

Vi har tagit initiativ till sänkta arbetsgivaravgifter för soloföretagen och avser gå vidare med denna reform i framtiden.

Bättre tillgång till kapital för de små företagen

Ett stort problem som det riktats alltför lite ljus på är tillgången på kapital för de små företagen. Situationen är speciellt kritisk nu efter de reformerade förmånsrättsreglerna som minskat bankernas företräde till säkerhet i företagsinteckningen. Reformen har gjort att det minskade företrädet till företagsinteckningar har tagits ut i krav på ökade säkerheter hos företagen och i ökade krav på factoring. Reformen har gjort det dyrare och svårare för företagen att låna

Fel! Okänt namn på

pengar. Eftersom möjligheten att låna pengar redan före reformen var en av flaskhalsarna för många svenska företag, särskilt nya och små företag och annorlunda företagsidéer, är denna ytterligare försämring ytterst allvarlig.

I USA finns ett system med sänkt skatt vid investeringar i vissa företag som man vill gynna. Försäljning av aktier i vissa småföretag, s.k. Qualified Small Business Stocks (QSBS), är befriad från reavinstskatt eller har reducerad skatt. En svensk variant på detta skulle kunna vara att gynna investeringar i företag med t.ex. maximalt ett visst antal anställda, till exempel tio, eller med en begränsning i omslutning eller värde. Hur ett sådant här system som gynnar investeringar i små onoterade lokala bolag kan utformas bör utredas. Miljöpartiet anser att ett sådant system bör utredas.

Företag är oftast bra på att bedöma andra företags möjligheter till utveckling. Företagare känner den lokala marknaden och har insikter i utbud och efterfrågan och ser vilka behov som finns för nya produkter och tjänster. Företagare bör därför uppmuntras att själva investera i nya företag. Ett förslag som förts fram av företagare själv handlar om att företag som använder sin egen vinst till investeringar i nya små företag bör kunna få skjuta upp beskattningen av de medel som investeras. Detta skulle också gynna att kapital stannar kvar i Sverige och återinvesteras i det regionala och lokala näringslivet. Miljöpartiet menar att ett sådant här system bör utredas.

De bästa förutsättningarna att starta företag har ofta etablerade personer med en längre yrkeskarriär bakom sig. Då har man hunnit skaffa sig kontakter, specialkunskaper och erfarenheter. Men för dem som är etablerade på arbetsmarknaden kan det samtidigt vara en ännu större chansning att lämna ett fast jobb för att starta en egen verksamhet och förverkliga sina idéer. Det är många som i flera år går med en idé i bakhuvudet men inte riktigt vågar kasta loss och pröva sina vingar på egen hand.

För att göra det lättare att få kapital till att förverkliga sin företagsidé vill Miljöpartiet analysera förutsättningarna för att införa ett etableringskonto med möjlighet att sätta av pengar skattefritt för en framtida företagsstart. Det kan fungera som ett slags starta-egget-sparande där löntagare skattefritt kan spara för att ha en grundplåt till det egna företaget. Förslaget är hämtat från Danmark där systemet funnits sedan 1965.

Det decentraliserade och mångfasetterade lantbruket

I dag sker en kraftig och snabb strukturrationalisering av det svenska lantbruket. Gårdarna blir större och koncentreras till bördigare områden. Effekterna av detta märks redan i dag – i t.ex. Norrland har slakterinäringen stora problem och i dagsläget finns det ingen möjlighet att slakta Kravdjur där. De stora djurgårdarna gör att ett stort antal djur samlas inom samma område. Detta ökar risken för näringsläckage och gör det lättare för smittsamma djursjukdomar att få fäste. En fortsatt strukturrationalisering gör också att antalet lantbruk minskar, något som har negativa effekter inte bara för de bönder det berör utan även för regionalpolitik och miljöpolitik.

Fel! Okänt namn på

Miljöpartiet vill se en annan utveckling. Ett decentraliserat jordbruk som är verksamt inom såväl traditionella som nya näringar, som t.ex. produktion av ekosystemtjänster, och som finns över så gott som hela landet är en förutsättning för att devisen "Hela Sverige ska leva!" ska bli något annat än en tom slogan. Genom en rättvisare EU-jordbrukspolitik och välutformade miljö- och landsbygdsprogram som sätter det decentraliserade och mångfasetterade lantbruket i fokus kan Miljöpartiets vision bli verklighet.

Djuren

Djuren har en självklar roll i det hållbara lantbruket. Våra idisslare är ur resurssynpunkt unika då det kan göra "kött av hö", dvs. förse oss med högvärdigt protein i form av kött och mejeriprodukter utifrån en vallfoderbaserad foderstat. Denna förmåga utnyttjar vi dock inte fullt ut i dag, då såväl avel som rådgivning har fokuserat på att öka varje djurindivids avkastning i stället för att främja en resurseffektiv djurhållning. Trots att idisslare egentligen mår bäst av grovfoder innebär dagens djurhållning ofta stora kraftfodergivor, särskilt inom mjölkproduktionen. Gris- och fjäderfåhållningen, som tidigare fick det som blev över i hushållet, är i dag högt industrialiserad. Även om dessa djurslag med dagens konventionella måttstockar är effektiva foderomvandlare är en stor del av deras foderstat i dag baserad på råvaror som egentligen duger bra som människoföda direkt utan att först passera grisen eller kycklingen. Dagens konventionella djurproduktion är alltså, precis som den konventionella växtodlingen, i hög grad beroende av externa insatser. Inom djurhållningen sker detta i form av inköpt kraftfoder, framför allt importerat proteinfodermedel.

Utän mular ingen mångfald

För att klara de högkvalitativa värdena i odlingslandskapet måste våra betesmarker hävdas av mular. I och med att de högsta naturvärden ofta finns på magra, marginaliserade marker är det ofta svårt för bonden att få en ekonomi i köttproduktionen från sådana marker. Men att klara den biologiska mångfalden är ett ansvar som inte bara ligger på den enskilda bondens axlar. Det är ett gemensamt ansvar, och samhället har, genom Miljö- och landsbygdsprogrammet, möjlighet att gå in med riktade betesersättningar till dessa marker. Genom hagmarksmärkning av köttet från dessa djur finns det också möjlighet att få ut ett merpris från marknaden. Därigenom klaras hävden, och därigenom också den biologiska mångfalden, både genom att konsumenten handlar köttet från djuren och genom att samhället ersätter bonden för den samhällsnytta som de betande djuren utför.

Alla djur har rätt till ett gott liv

Den svenska djurskyddslagen är internationellt sett unik. Dess avstamp i djurens möjlighet att bete sig naturligt gör att lagstiftningen skall garantera inte bara frånvaro av stressrelaterade stereotypa beteenden och god fysiologisk hälsa utan också åtgärder som främjar livskvaliteten för djuret i fråga. Som exempel på regler där vi skiljer oss mot omvärlden är att grisar skall få böka i ströade boxar, kor skall få gå ute på sommaren och hönor skall kunna sandbada. Trots detta finns det även i Sverige exempel på djurhållning som inte uppfyller djurskyddslagens krav på grund av svaga föreskrifter från den ansvariga myndigheten. Såväl slaktsvin som slaktkycklingar har det oacceptabelt trångt, det är fortfarande tillåtet att föda upp ungnöt på spaltgolv och minkarna bor i trånga burar utan tillgång till simvatten. Miljöpartiet anser att det är av stor vikt att djurskyddslagens följdlagstiftning lever upp till djurskyddslagens krav, och vi anser att Djurskyddsmyndigheten skall få i uppdrag att se över sina föreskrifter i syfte att åtgärda detta.

Närslakt

Djurens sista resa skall vara så kort som möjligt, och i idealfallet bara en kort promenad ut till gårdsplanen. Genom förändringar i EU:s livsmedelslagstiftning kommer det från den 1 januari 2006 att bli tillåtet med mobil slakt för samtliga djurslag, och Miljöpartiet har i det nuvarande regeringssamarbetet drivit igenom ett flertal åtgärder som gynnar den småskaliga slakten, t.ex. en sänkning av köttbesiktningstaxan för dessa slakterier och utvecklingsmedel på Livsmedelsverket för att stimulera till närslakt. Det är också viktigt att nya system för omhändertagande av slakteriavfall utvecklas, då detta är en post som i dag utgör en stor del av de småskaliga slakteriernas kostnader. Till exempel bör ett investeringsstöd för gårdsbaserad biogasproduktion införas.

Var rädd om vårt goda djurhälsoläge

Det är inte bara inom djurskyddsområdet som Sverige innehar en frontposition. Vårt djurhälsoläge är mycket gott. Vi är det enda landet inom EU som inte har drabbats av galna ko-sjukan, BSE. Salmonella är mycket ovanligt, och till skillnad från situationen i andra EU-länder är kött och ägg från svenska gårdar salmonellafria. Att djuren är friska är inte bara en djurväl-färdsfråga utan också en ekonomisk fråga för bonden och viktigt för folkhäl-san. Som exempel kan nämnas att frånvaron av paratuberkulos, en kronisk sjukdom som ger försämrad mjölkproduktion, i våra mjölkkobesättningar har uppskattats av Jordbruksverket till ca 100 miljoner per år, och vårt goda salmonellaläge har besparat oss många fall av matförgiftningar. I Danmark har man ca 500 fall av salmonella varje år som härrör från inhemskt producerat kött och ägg. Friheten från BSE gör också att kostnaderna för provtagningar är ca 150 miljoner kronor billigare än vad de annars hade varit. För att kunna

Fel! Okänt namn på

bibehålla djurhälsoläget så är det viktigt att importen och införseln av levande djur hålls nere på ett minimum och är kopplade till krav på karantän och tillräckliga provtagningar.

Jordbrukets negativa miljöpåverkan måste minskas

Jordbruket är en mångfasetterad näring som har både positiv och negativ påverkan på miljön. Utan jordbruksnäring kommer vi inte ha några möjligheter att uppnå miljö kvalitetsmålet Rikt odlingslandskap och Sverige kommer att bli ett mörkt, förbuskat land. Samtidigt påverkar jordbruket miljön. Från våra åkrar läcker näringsämnen och bekämpningsmedel, jordbruket är en stor energikonsument och t.o.m. våra djur har klimatpåverkan. Jordbrukspolitiken skall bidra till att minimera jordbrukets negativa miljöpåverkan. Detta kan göras genom såväl lagstiftning, ekonomiska styrmedel och kunskapsuppbyggnad.

Jordbrukets klimatpåverkan orsakas främst av den användning av fossila bränslen som krävs i dagens jordbruk. Det handlar bl.a. om direkt energianvändning, t.ex. dieseldrivna traktorer och uppvärmning av stallar och växthus. Det konventionella jordbruket är också en stor energikonsument genom användningen av handelsgödsel. Energiåtgången för att tillverka den handelsgödsel som årligen förbrukas i Sverige uppgår till ca 2,4 terawattimmar, vilket är i samma storleksordning som dieselanvändningen inom jordbruket (ca 2,8 terawattimmar). Klimatpåverkan sker också via andra växthusgaser, dock i betydligt mindre omfattning än koldioxid. Jordbruket är en betydande källa för dels metan, dels dikväveoxid. Metan bildas som en naturlig del genom idisslarnas ämnesomsättning. I Sverige svarar boskapskötseln för ca 50 % av dagens antropogena metanutsläpp. Dikväveoxid (lustgas) avgår främst från kväveberikade jordbruksmarker, och jordbruket står för ca två tredjedelar av de svenska antropogena utsläppen.

Läckaget av kväve från jordbruksmark har under perioden 1985–2000 minskat med 25 %, men trots detta står jordbruket för ca 50 % av de vattenburna, antropogena utsläppen av kväve. Miljömålsrådet anser att det kommer att bli mycket svårt att nå miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning. Man pekar på vikten av livsstilsförändringar, t.ex. minskad köttkonsumtion, som verktyg för minskad näringsbelastning. Det är också viktigt med odlingssystem och åtgärder som minskar kvävebelastningen till Östersjön. I en nyligen publicerad internationell studie påvisades stora vinster med omläggning av jordbruket inom Östersjöns avrinningsområde till ekologiskt kretslopps jordbruk. Därigenom kan kvävetillförseln till Östersjön minskas med 50 %.

Lagstiftningen – ger golvet

Miljöbalken anger fem grundstenar som alla verksamheter skall rätta sig efter.

1. Människans hälsa och miljön skall skyddas mot störningar.
2. Natur- och kulturområden skall skyddas och vårdas.
3. Den biologiska mångfalden skall bevaras.
4. En god hushållning av mark och vatten skall tryggas.
5. Återanvändning och återvinning skall främjas.

Balkens hänsynsregler skall alltid tillämpas, och Miljöpartiet ser att det, precis som då det gäller tillämpningen av djurskyddslagen, finns brister i miljöbalkens följdförfattningar. Till exempel anser vi att tillämpning av skyddszoner vid vattendrag skall vara ett generellt krav vid gödsling, och användning av bekämpningsmedel och av genmanipulerade grödor för kommersiella syften skall vara förbjudet. Det ska inte heller vara tillåtet att använda bekämpningsmedel inom vattenskyddsområden.

Ekonomiska styrmedel – bonus till den som är duktig, börd för den som smutsar ned

Genom ekonomiska styrmedel blir det som är rätt för miljön också det som är rätt för jordbruksföretagets ekonomi. Det är också en internationellt vedertagen regel att den som orsakar eller riskerar att orsaka miljöstörning skall bekosta de förebyggande eller avhjälpande åtgärder som krävs. Inom jordbrukssektorn har vi redan i dag miljöskatter på bekämpningsmedel och handelsgödsel. Miljöpartiet anser att det är rimligt att dessa skatter också omfattar kväve och fosforinnehåll i inköpt foder. Ungefär 80 % av växtnäringssämna cirkulerar via djuren genom det foder djuren äter, och den regionala obalansen mellan gårdar med inriktning på djurproduktion respektive växtodling leder till stora näringsläckage i djurtäta områden. På djurgårdar är det det inköpta fodret som har störst inverkan på växtnäringssjäns tillförselsida, och en utvidgning av handelsgödselskatten till att även omfatta inköpt foder kan vara ett viktigt styrmedel för minskat näringsläckage. Internationella studier visar på minskningar i storleksordningen 10–20 % av en sådan åtgärd. Vi anser därför att en utredning skall tillsättas i syfte att lägga fram ett förslag på en sådan utvidgning av handelsgödselskatten. Miljöpartiet anser att alla jordbruksspecifika miljöskatter skall återföras till näringen genom ökade miljöersättningar och satsning på för det hållbara jordbruket viktiga forsknings- och utvecklingsfrågor.

För att ytterliggare stimulera till ett hållbart lantbruk anser vi att ett antal åtgärder skall vara obligatoriska för de lantbruk som erhåller miljöersättningar. Exempel på grundkrav för gårdar som erhåller stöd ur Miljö- och landsbygdsprogrammet kan vara växtodlingsplaner (inklusive växtnäringssjäns) samt genomförd miljöhusensyn.

Fel! Okänt namn på

Kunskapsuppbyggnad – att göra rätt från början är alltid smartast

Miljöpartiet har genom sin politik starkt bidragit till ökad kunskapsuppbyggnad kring det hållbara jordbruket. Sedan 2002 finns ett särskilt forskningsprogram inom Formas för ekologisk produktion (23 miljoner kronor per år), Sveriges lantbruksuniversitet har ett särskilt centrum för uthålligt lantbruk och bedriver också viktiga fältförsök inom området. Inom Jordbruksverket finns särskilda medel för försöks- och utvecklingsverksamhet för såväl ekologisk produktion som miljöförbättrande åtgärder inom samtliga jordbruksinriktningar. I den senaste forskningspropositionen gjordes också, tack vare krav från Miljöpartiet, en särskild satsning på forskning om hållbar utveckling inom den gröna sektorn. Satsningen kommer när den är fullt infasad att omfatta 60 miljoner kronor per år. Kompetenshöjande insatser inom miljöområdet är också en viktig del i Miljö- och landsbygdsprogrammet.

Det ekologiska jordbruket – en helhetssyn som främjar hållbar utveckling

I dag är ca 19 % av Sveriges åkerareal ansluten till ersättningsprogram för ekologisk produktion. Ekologiskt lantbruk har ett flertal fördelar, och en ökad utveckling av det konventionella lantbruket till ett ekologiskt lantbruk är viktigt för en hållbar utveckling på landsbygden.

Ekologiskt lantbruk leder till ökad biologisk mångfald. Främst beror det på att ekologiska odling bygger på varierade växtföljder och att kemiska bekämpningsmedel inte används. Genom att ekologiska djur utfodras med mer grovfoder (hö och ensilage) än konventionella djur blir större andel åkermark på den ekologiska gården bevuxen med vall. Andelen vall är t.ex. fyra gånger så stor på ekologiska gårdar som på konventionella gårdar i södra Götalands slättbygder. Vall gynnar den biologiska mångfalden genom att den är en flerårig gröda jämfört med spannmål. Bristen på vallodling i slättbygden är ett avgörande skäl till minskningen av insekter och fåglar. Ekologisk odling är därför av stor vikt för att uppnå miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap.

Genom att kemisk bekämpning inte används i ekologisk odling är det en viktig åtgärd för att minska bekämpningsmedelsanvändningen. Ekologisk odling har en viktig pedagogisk effekt genom att i hela landet vara ett gott exempel som visar att det går att odla alla grödor utan användning av bekämpningsmedel. Med tanke på att bekämpningsmedel från jordbruket mycket ofta återfinns i ytvatten i våra intensiva jordbruksbygder är det av hög vikt att ekologisk odling blir den huvudsakliga driftformen inom lantbruket. Därigenom kommer möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö att öka betydligt. För den enskilde bonden innebär ekologisk odling stora fördelar då man helt och hållet slipper att hålla på med giftiga kemikalier.

Fel! Okänt namn på

Det finns starka belägg för att det är mängden kväve som cirkulerar inom odlingssystemet som avgör storleken på kväveläcket. Oavsett odlingssystem har det stor betydelse vilken intensitet jordbruket har och hur väl man lyckas anpassa gödselmängd och spridningstidpunkt till grödans behov. Flera europeiska undersökningar visar att utförsel och införsel av kväve i högre grad är i balans på ekologiska gårdar än på konventionella. Den lägre intensiteten gör också att det ekologiska lantbruket ofta har mindre utlakning per hektar. Detta innebär att ekologiskt lantbruk bidrar till uppfyllandet av miljömålet Ingen övergödning.

Ekologisk produktion är kvalitetscertifierad och regleras av en särskild EU-förordning. I Sverige är ekologiska livsmedel ofta Kravmärkta och produktionen följer då även de svenska Kravreglerna. Genom Kravmärket kan lantbrukaren få ett merpris för sin produkt, vilket gör att ekologisk produktion ger gården en bättre ekonomi.

Mål för ekologisk produktion

Riksdagen antog år 1999 mål för den ekologiska produktionens utveckling fram till år 2005. Det är nu hög tid att nya mål fastslås. Miljöpartiet anser att senast år 2010 skall minst 30 % av Sveriges åkerareal odlas ekologiskt. 20 % av mjölkkor respektive 30 % av övriga nötkreatur, 30 % av lammen, 15 % av hönsen och 5 % av grisarna skall vara ekologiskt hållna till 2010. Vi föreslår att senast år 2010 skall minst 20 % av Sveriges åkerareal vara certifierad ekologisk odling, och minst 15 % av mjölkkor respektive 25 % av slaktnöt, 25 % av lammen, 10 % av hönsen och 3 % av grisarna vara certifierat ekologiskt hållna. År 2010 skall minst 25 % av offentlig konsumtion av livsmedel utgöras av livsmedel från ekologiskt certifierad produktion.

Sänkt moms på livsmedel från ekologiskt certifierad produktion

Regeringen och riksdag har uttalat att hållbar utveckling är ett övergripande värde som på alla områden skall främjas och fördjupas. Genom att sänka momsen på livsmedel från ekologiskt certifierad produktion kan det moment 22 som i dag råder på grund av av små volymer, dyr separathanteringskostnad och därpå följande höga konsumentpriser undvikas. Miljöpartiet anser att momsen skall sänkas till 6 % för livsmedel från ekologiskt certifierad produktion. Detta har också nyligen föreslagits i utredningen om hållbar konsumtion "Bilen, biffen och bostaden", SOU 2005:51.

Ökad statlig ekologisk upphandling

Den offentliga upphandlingens roll för att utveckla marknaden för en miljöanpassad konsumtion påtalas i ett flertal utredningar och politiska uttalanden,

Fel! Okänt namn på

senast i SOU 2005:51, "Bilen, biffen och bostaden". Inom kommun och landsting har också ett flertal steg tagits i denna riktning. Till exempel har Malmö kommun gjort en mycket seriös satsning för att öka andelen ekologiska råvaror i den kommunala kostproduktionen.

På den statliga nivån saknas dock liknande initiativ. Försvarets materialverk, FMV, som är den statliga myndighet som ansvarar för den statliga livsmedelsupphandlingen, är dock ingen större aktör då det gäller ekologiska livsmedel. Som ett exempel kan nämnas inköpsstatistik från Arla, där FMV:s uppköp av ekologiskt märkta mejeriprodukter utgör mindre än 1 % av deras totala upphandlade volym från Arla.

I Jordbruksverkets rapport 2004:19 föreslås mål för ekologisk produktion till år 2010. I rapporten föreslås att ett statligt mål för offentlig upphandling av ekologiska livsmedel införs. I SOU 2005:51 föreslås att denna nivå år 2010 skall ligga på 25 %.

Miljöpartiet anser att det skall finnas ett fastställt mål för såväl den offentliga som statliga konsumtionen av livsmedel från certifierad ekologisk produktion. FMV skall därför åläggas att från år 2006 använda 15 % av sin budget för livsmedelsinköp för inköp av livsmedel från certifierad ekologisk produktion. År 2010 skall 25 % av de livsmedel som upphandlas av FMV komma från certifierad ekologisk produktion.

Nya näringar

Jordbruket är en näring som under historiens lopp alltid har anpassat sig efter det som marknad och samhället, genom sina styrmedel, har efterfrågat. Produktionsbegreppet och värderingen av produktionen har därför varierat över tiden. För nationalekonomins fader, Adam Smith, var produkter enbart sådana varor som kunde lagras i förråd. I dag har vi ett breddat produktionsbegrepp, som utöver den traditionella produktionen av "föda, foder och fiber" också omfattar tjänster för att uppnå miljö kvalitetsmålen, ekosystemtjänster, turism och rekreation. Nya produkter kommer också att etableras, mest tydligt är detta inom energiområdet där klimatfrågan kommer att få alltfler att inse behovet av att jordbruket blir en nettoproducent av energi. Redan i dag skulle vi kunna avveckla fyra kärnkraftsreaktorer bara genom att odla energigrödor som salix eller hampa på den åkerareal som ligger i träda. Det finns också en betydande potential för ökad biogasproduktion från jordbruket, och en satsning på investeringsstöd för gårdsbaserad biogaskraftverk bör införas. Sådana kraftverk skulle kunna bli lönsamma om ett investeringsbidrag motsvarande 30 % av investeringskostnaden infördes.

Lokal vidareförädling

Lokal, småskalig vidareförädling är en mycket viktig del av en positiv framtidsutveckling. Lokal vidareförädling gör att en större del av den färdiga produktens förädlingsvärde stannar i bygden. Detta har givetvis mycket viktiga regionalpolitiska aspekter. Det främjar sysselsättning och service i glesbygd och på landsbygden och ger också en ökad livskraft i de här regionerna.

Småskalig livsmedelsförädling

Det finns en mångfald av exempel som visar att småskalig livsmedelsförädling har mycket positiva effekter för den regionala utvecklingen. Småskalig livsmedelsproduktion har även fördelar för miljön. Det handlar givetvis om det öppna landskapet, som är bärare av viktiga natur- och kulturmiljöintressen, men det handlar också om att vi på olika sätt kan minska transportarbetet. Den småskaliga livsmedelsproduktionen erbjuder konsumenterna en mångfald produkter som är tilltalande, produkter av hög kvalitet.

Den småskaliga livsmedelsförädlingen regleras av ett omfattande regelverk, och utbildningsinsatser och skapandet av kreativa miljöer där nätverk kan bildas för gemensamma satsningar inom områden utbildning, marknadsföring och distribution är av hög vikt. Miljöpartiet har redan bidragit till att nationella resurscentrum bildats för småskalig livsmedelsproduktion, t.ex. Eldrimner i Jämtland.

Miljöpartiet anser att det är viktigt att myndigheterna inom livsmedelsområdet inte missgynnar den småskaliga produktionen. I den nationella anpassningen av EU:s nya livsmedelsförordningar är det av stor vikt att de möjligheter till anpassning av regelverket till den småskaliga produktionens villkor tas till vara. Det arbete som Miljöpartiet driver då det gäller småföretagarfrågor har också direkt positiv effekt på företag inom småskalig livsmedelsförädling.

Kvalitetsfrågor måste få synas

Ursprungsmärkning av animaliska livsmedel

Mer än hälften av alla konsumenter bryr sig om hur maten har producerats och tycker att produktionskvalitet är viktigt. Många konsumenter anser också att de inte kan göra medvetna val i butiken, helt enkelt för att de inte får den efterfrågade informationen. Nio av tio svenskar vill veta varifrån maten de äter kommer, men bara två av tio litar på att den information de får angående matens ursprung är korrekt.

Möjligheten till information varierar beroende på typ av livsmedel. Genom att välja Kravmärkt ekologisk produktion fås en säkerhet då det gäller produktionsmetoder och ofta också då det gäller ursprung. För att få Kravmärka

Fel! Okänt namn på

en färskvara, t.ex. färskt kött, måste alltid ursprungslandet framgå. För övriga produkter gäller att producenten vid förfrågan skall kunna ange ursprunget på samtliga beståndsdelar.

För konventionella livsmedel är frågan om ursprungsmärkning dock en snårskog. För rent nötkött finns stränga regler, något som infördes i och med galna ko-sjukan i Storbritannien. För övrigt rent kött finns inga regler. För charkprodukter finns en frivillig överenskommelse, men denna frivillighet verkar inte ha nått så långt. I stället missleds många konsumenter av den Sverigestämpel som dessa produkter ofta har. Detta talar bara om var själva charkprodukten är tillverkad, ingenting om köttråvarans ursprung. Än värre är det med färdigmat och på restaurangen. Enligt LRF:s undersökning anser så många som 90 % av svenskarna att det är svårt att se var råvarorna kommer ifrån när man går på restaurang.

Men är ursprunget en viktig faktor? Ja, i de fall då annan kvalitetsmärkning, t.ex. Krav, saknas är det bara genom ursprungsmärkning som man har en möjlighet att bedöma under vilket regelverk ett livsmedel har producerats. Genom att t.ex. välja svenskt fläskkött vet man att mamman till den gris man tänker äta upp fick grisa i en box utan att vara bunden eller fixerad i en trång spilta. Den växande grisen fick bo i en box med större utrymme än dess danska fränder och till skillnad från dessa också ha halm att böka i. Mjölken från ett svenskt mejeri kommer från kossor som har gått ute på sommaren, och kornas mat, precis som för alla andra lantbruksdjur i Sverige, är genom en överenskommelse inom branschen helt fri från GMO.

Miljöpartiet anser att en lagstiftning skall införas som garanterar en konsumentinriktad ursprungsmärkning av animaliska livsmedel i såväl butik, restaurang som storkök. Därigenom ges konsumenterna en reell möjlighet att styra sin konsumtion till kött, mjölk och ägg från djur som har levt i enlighet med svensk djurskyddslag.

Ställ krav på importen

Djur har rätt till ett bra liv oberoende av om de lever i Sverige eller något annat land. Genom djurskyddslagen har vi definierat på vilken nivå vi vill ha djurskyddet på. I dag frångås dessa regler genom att en stor del av det kött som konsumeras i Sverige är importerat. Därför anser Miljöpartiet att de djurprodukter som vi importerar skall komma från gårdar med samma djurskyddsstandard som svensk produktion har.

GMO

Miljöpartiet de gröna ser med stor skepsis på den ökande användningen av genmanipulerade organismer (GMO) inom jordbruket. Trots att det kommer alltfler rapporter om negativa konsekvenser av användning av GMO, såsom spridning till den omgivande miljön, minskad biologisk mångfald och ökad bekämpningsmedels-användning, har EG-kommissionens tidigare morato-

rium mot godkännande av nya GMO-grödor upphävts. Vi anser att Sverige bör motsätta sig godkännande av genmanipulerade organismer för kommersiell användning i alla relevanta beslutsforum, och genmanipulation av livsmedelsproducerande djur skall vara helt förbjudet. De nuvarande reglerna för märkning av produkter som består av, innehåller eller har framställts av GMO måste utökas till att även omfatta produkter som är framtagna med hjälp av GMO. Därigenom skulle det bli möjligt att som konsument välja bort t.ex. kött från grisar som ätit GMO-soja. Det är också viktigt att den som använder GMO skall stå för de skador och merkostnader denne orsakar för GMO-fria odlingar eller livsmedelspartier. Detta kan ske genom t.ex. ett strikt skadeståndsansvar i lagstiftningen och särskilda GMO-skadefonder som den som odlar GMO är skyldig att betala in pengar till.

EU:s jordbrukspolitik – Cap

EU:s jordbrukspolitik, the Common Agriculture Policy, är omodern och bygger i stor utsträckning på målformuleringar från efterkrigstiden. Den skapar en överskottssituation på EU-marknaden, vilket leder till att överskott dumpas på världsmarknaden och därigenom slår ut jordbruksproduktion i fattiga länder. Miljöpartiet anser att jordbrukspolitiken skall nationaliseras. Så länge vi är medlemmar i EU är det osannolikt att det kravet är genomförbart, och innan det är möjligt vill vi verka för en jordbrukspolitik som är mer transparent och i linje med samhällets mål för jordbruket.

EU:s jordbrukspolitik har nyligen reformerats genom den halvtidsöversyn, *midterm review*, som beslutades av EU:s jordbruksministrar juni 2003. Reformen innebär att de tidigare direktstöden har frikopplats från produktionen och omformats till ett gårdsstöd. Därigenom har ett steg mot ett mindre handelsstörande system tagits. Samtidigt innebär systemet att ett generellt inkomststöd, gårdsstöd, betalas ut till jordbruket, med svaga krav på motprestation från stödmottagaren. I EU:s huvudmodell för reformen avgörs nivån på detta stöd helt och hållet på vad gården har haft för historiskt stöd och inte på gårdens aktuella verksamhet. Detta gör att olika lantbrukare kommer att ha olika stödnivå, trots att de har att följa samma villkor för att få stödet. Detta är ett i grunden orättvist system och ohållbart i längden.

I och med MTR-reformen fanns möjlighet till nationella anpassningar, vilket Sverige har utnyttjat genom en jordbrukspolitisk uppgörelse våren 2004 mellan Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Detta har inneburit ett flertal fördelar gentemot EU-reformens huvudmodell. Ett generellt betesmarksstöd har införts, och samtliga vegetabiliestöd som ingick i reformen har regionaliserats, vilket innebär att det har fördelats över jordbruksmarken i stället för att som i EU:s huvudmodell knyts till specifika gårdar. Genom de tilläggsbelopp som ändå fördelas till gården utifrån gårdens tidigare stödnivå innebär systemet ändå att det även i Sverige kommer att föreligga en orättvisa mellan gårdar. Det finns också regionala skillnader, i och med att åkermark i södra Sverige erhåller ett betydligt större regionaliserat

Fel! Okänt namn på

stöd per hektar än vad åkermark i norra Sverige får. Miljöpartiet anser att det regionaliserade grundstödet skall vara lika över hela landet.

Miljöpartiet anser att det i den framtida jordbrukspolitiken är viktigt att komma bort från de generella inkomststöden. Däremot skall lantbrukaren ha ersättning från samhället för det arbete man gör för miljöhänsyn, öppet landskap samt natur- och kulturvärden. Med en sådan politik främjas det öppna jordbrukslandskapet i Sverige utan att förutsättningarna för jordbrukare i fattiga länder saboteras.

Första pelaren – avveckling

Miljöpartiet anser att första pelaren inom EU:s jordbrukspolitik skall avvecklas. Inom första pelaren ligger alla handelsstörande stöd – t.ex. exportsubventioner och interventionsuppköp. Dessa stöd har mycket negativa effekter för uländerna då de innebär en direkt subvention av export av det överskott som produceras inom EU. För det inhemska jordbruket i dessa länder innebär denna överskottsdumpning att den egna, lokala produktionen inte har en chans att konkurrera. Dessa stöd bör därför avvecklas omedelbart. Även gårdsstödet ingår i den första pelaren och bör avvecklas inom EU. På vägen dit skall vi arbeta för ett reformerat system, där det nuvarande gårdsstödet omformas till en arealbaserad brukningsersättning som skall vara lika inom hela EU-området. Därigenom skulle den nuvarande orättvisa fördelningen av EU:s jordbruksbudget korrigeras. Vi anser att tydliga miljöanpassade brukningskrav skall vara knutna till ersättningen, och inom systemet bör det även finnas en särskild djurersättning för får och nötkreatur kopplad till beteskrav och en grovfoderbaserad foderstat. Det är också viktigt med en ökad module-ring (överföring av medel från första pelaren till den andra).

Andra pelaren – utvecklas

Miljö- och landsbygdsprogrammet är oerhört viktigt som ett medel att uppnå de miljömål som har koppling till jordbruket. 75 % av de rödlistade kärlväxterna hör hemma i jordbrukslandskapet och är helt beroende av fortsatt hävd, ofta traditionell sådan, för sin överlevnad. Miljö- och landsbygdsprogrammet ger bl.a. ersättning till värdefulla betesmarker, lieslätter och utrotningshotade husdjursraser. Här finns också ersättningsformer för ekologiskt lantbruk, och detta har kraftigt bidragit till att det ekologiska lantbruket har ökat i Sverige. Miljö- och landsbygdsprogrammet är utformat utifrån moderna målformuleringar och med en breddad syn på det framtida lantbruket – att lantbrukaren levererar såväl varor som tjänster. Genom programmets kompensationsbidrag som går till områden i Norrland och skogs- och mellanbygder mildras också den orättvisa som finns i den generella jordbrukspolitiken, där gårdstödet är högre i södra Sverige än i norra. Programmet har också särskilda investeringsstöd för att förbättra djurmiljön och för småskalig livsmedelsförädling. Miljöpartiet anser att Miljö- och landsbygdsprogrammet är ett mycket viktigt

jordbrukspolitiskt instrument och ett exempel på en positiv komponent i en i övrigt mycket dåligt utformad jordbrukspolitik.

Som långsiktigt mål anser vi att hela jordbruksstödet skall föreligga som miljö- och landsbygdsprogram. Med ett sådant riktat ersättningssystem kommer det också att vara möjligt att sänka jordbrukspolitikens totala budget, då en riktad ersättning har en mycket bättre måluppfyllnad än generella stödssystem.

Det nuvarande Miljö- och landsbygdsprogrammet pågår t.o.m. år 2006. Förordningen för nästa programperiod har nyligen antagits av EU:s jordbruksministrar. EU-budgeten för programmet är ännu inte klar, men då förordningen ger möjlighet för högre nationell medfinansiering än det nuvarande programmet kan en eventuellt minskad EU-andel i programmet kompenseras genom en högre nationell andel. Därigenom kan den nuvarande volymen på Miljö- och landsbygdsprogrammet bibehållas och även utökas med tanke på de nya komponenter som nu införs i det nya programmet. För Miljöpartiet är detta av stor vikt.

Utformningen av det svenska programmet är i stor utsträckning en nationell fråga. Miljöpartiet anser att programmet skall domineras av ersättningsformer som stimulerar miljöanpassad och djuretisk produktion (t.ex. ekostöd) samt åtgärder som främjar en decentraliserad lantbruksnäring.

Global livsmedelstrygghet

Det ekologiska jordbrukets roll för uthållig utveckling och fattigdomsbekämpning

Ekologiskt lantbruk kan bidra till ekonomisk tillväxt med minimerad inverkan på miljön, naturresurserna och människors hälsa, miljödriven affärsutveckling, minskning av användandet av fossila bränslen, diversifiering av energikällor, bevarande av biologisk mångfald, minskning av fattiga människors exponering för farliga kemikalier samt en möjlighet att stärka barns och kvinnors situation genom utbildning och bättre tillgång till livsmedel.

1,3 miljarder av jordens befolkning är extremt fattiga (lever på mindre än 1 dollar per dag) och nästan halva jordens befolkning är fattiga (lever på mindre än 2 dollar per dag). I Afrika är 50 % av befolkningen fattig. De fattigaste bor i Sydasiens. Omkring 800 miljoner människor har inte mat för dagen trots att två tredjedelar av u-ländernas befolkning bor på landsbygden och jordbruket är basen för produktion och näringsliv i de flesta u-länder. De flesta fattiga bor på landsbygden och är de som är mest beroende av jordbruk och naturresurser (fisk, skog, vilda djur etc.) för sin överlevnad och för att generera inkomster. Merparten av jordbrukarna i u-länderna är kvinnor. De jordbrukande kvinnornas ställning är av tradition svag på grund av brist på tillgång på produktionsresurser.

I diskussionerna om global hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning är frågor som rör landsbygden och jordbruket avgörande, även om sociala,

Fel! Okänt namn på

ekonomiska och politiska faktorer är av grundläggande betydelse också för jordbrukets förutsättningar. Produktion av tillräcklig mängd baslivsmedel begränsas i många fall av bristande tillgång till kapital, mark och vatten. Därför är det viktigt att stödja en integrerad utveckling av landsbygd och jordbruk som gör att man kan producera för sina basbehov samtidigt som man kan bygga upp och utveckla sin ekonomi.

Uthålligheten i konventionella odlingssystem har inte varit tillfredställande, vare sig ekonomiskt, socialt eller ekologiskt. De har visat sig särskilt lite lämpade för småbrukare i lågproduktiva områden.

Att stödja och utveckla miljöcertifierad/ekologisk produktion är en möjlighet att bidra till fattigdomsbekämpning och uthållig utveckling både miljömässigt, ekonomiskt och socialt. Ekologiskt lantbruk bidrar till ökad uthållighet och livsmedelssäkerhet genom att kombinera en rad insatser som är positiva för miljön och för bevarandet av ekosystemtjänster. Det bygger på ett utnyttjande av lokala resurser med liten insats av inköpta produktionshjälpmedel. Man använder organiska gödselmedel, vilket har positiv inverkan på markstruktur och vattenhushållning. Odlingen baseras på kvävefixerande växter, vilket minskar kostnaderna för handelsgödsel (och i förlängningen minskad energianvändning). Målsättningen är att reglera skadegörare med förebyggande och biologiska metoder, vilket minskar kostnaderna för kemikalier (och i förlängningen minskad energianvändning). Det minskar också den kemiska belastningen på miljön av skadliga, naturfrämmande ämnen. Likaså förbättrar det arbetsmiljön för dem som arbetar i jordbruket och minskar kostnaderna för hälsovård (antalet dödsfall av pesticider i jordbruket uppskattas till mellan 20 000 och 200 000 årligen av WHO). Konceptet är enkelt och kommunicerbart och ger möjlighet till merpris på marknaden, vilket ger tillträde till en ökad handel på både regional och global nivå och möjlighet till ökade inkomster. Detta ger i sin tur möjlighet att utveckla landsbygden och minska fattigdomen. Även i de fall som en direkt marknad saknas för ekologiska produkter kan ekologisk odling minska fattigdomen genom ökade skördar, förbättrad nutrition, ökad förmåga att återhämta sig (resiliens) vid ogynnsamma väderleksförhållanden samt minskad skuldbörda (på grund av mindre behov av köpta insatsmedel).

Den internationella marknaden för ekologiska produkter ökar liksom produktionen i såväl i-land som u-land. Ökningen av handeln med jordbruksprodukter går dock generellt sett långsamt, mycket beroende på de handelshinder och stödprogram som i dag finns. Export av ekologiskt producerade livsmedel är ett sätt för länder i tredje världen att få tillgång till marknader i Europa, USA och de utvecklade länderna i Asien.

På samma sätt som man i Sverige har avsatt särskilda medel för ekologisk produktion för att förändra inriktningen på svenskt jordbruk bör detta också göras för svenskt utvecklingssamarbete. Miljöpartiet anser att 10 % av den miljömiljarden skall avsättas till ett program för utveckling av ekologiskt lantbruk i samarbetsländerna.

Ett reformerat handelssystem som främjar hållbar utveckling

Handelssystemet måste främja en ekologisk hållbarhet och samtidigt ge möjlighet för alla länder att utveckla sina ekonomier utan att hämmas av orättvisa globala spelregler. De sociala förhållanden för dem som är involverad i den produktion som vi importerar måste vara etiskt godtagbar. Den internationella handeln med jordbruksprodukter regleras av WTO:s jordbruksavtal. Genom detta har regler för tullar, exportstöd och interna jordbruksstöd införts. Förändringarna går dock långsamt. Samtidigt har många av världens minst utvecklade länder tvingats minska sina tullar efter påtryckningar från IMF och Världsbanken. Detta har försämrat livsmedelstryggheten för de fattiga jordbrukare som producerar för hemmamarknaden.

EU:s gränsskydd har störst betydelse för exportörer inom såväl OECD (Australien, USA, Kanada, Nya Zeeland) som bland vissa utvecklingsländer (bl.a. Brasilien, Thailand, Argentina). De fattigaste länderna (MUL) har redan i dag tullfritt tillträde till EU:s marknad. Det allvarligaste problemet för u-länderna är snarast den tulleskalering som gäller inom EU, att tullen för förädlade produkter är högre än för råvaror.

De nu pågående jordbruksförhandlingarna i WTO kommer att påverka lantbrukare över hela världen. Sänkta tullar kommer att gynna de som i dag är exportörer, såväl inom OECD som i u-länder. De fattigaste länderna riskerar dock att bli förlorare om tullnivåerna sänks. En nyligen publicerad studie från Christian Aid visar att de handelsliberaliseringar som länder i Afrika söder om Sahara har tvingats att genomföra har lett till kostnader som är i samma storleksordning som det samlade biståndet till dessa länder. En stor grupp fattiga länder i G 33-gruppen har också föreslagit att u-länder skall få ökade möjligheter att skydda sitt jordbruk från importkonkurrens som hotar befolkningens livsmedelstrygghet.

Miljöpartiet ser ett stort behov av att förena en ökad öppenhet mot omvärlden med en aktiv, samhällsinriktad jordbrukspolitik och ett etiskt ansvarstagande. Såväl handelspolitiken som jordbrukspolitikerna måste ta ansvar för de produktionsmetoder, miljöaspekter och arbetsförhållanden den bidrar till.

Miljöpartiet anser att regeringen skall verka för att ett nytt jordbruksavtal ger utvecklingsländer stort utrymme att skydda sina jordbruk från importkonkurrens som hotar befolkningens livsmedelstrygghet. Samtidigt måste EU:s jordbrukspolitik reformeras så att överskott från EU ej dumpas på världsmarknaden. Det är också viktigt att tulleskaleringen i OECD-ländernas tullar tas bort. Vi anser också att OECD-länderna skall införa tullättnader för ekologiskt och socialt producerade varor.

Förslag om att utforma globala regler för företags sociala och miljömässiga ansvar, vilka diskuterats vid bl.a. FN-konferensen om hållbar utveckling i Johannesburg 2002, behöver utvecklas och genomföras.

Fel! Okänt namn på

Etisk upphandling – ett viktigt steg på vägen

Rättvisemärkt är ett viktigt verktyg genom vilket konsumenter kan bidra till att förbättra situationen för utvecklingsländernas utsatta bönder. Genom arbetet med Rättvisemärkt ökar efterfrågan på etiskt producerade varor. Märket ger ett mervärde som alltfler konsumenter är beredda att betala för. Det garanterar producenterna en viss prisnivå och bygger på långsiktiga kontrakt mellan producent och importör. Rättvisemärkt förbättrar situationen konkret för miljoner människor i utvecklingsländerna och utgör samtidigt en förebild för hur en rättvis handel med syd kan se ut. Det är en utmaningen att verka för att Rättvisemärkt växer på marknaden och inte förblir en smal nisch.

I Sverige är det viktigt att regeringen på olika sätt stärker konsumenternas möjligheter att genom medvetna val främja socialt och miljömässigt acceptabel produktion av livsmedel som importeras från andra länder. Miljöpartiet har inom regeringssamarbetet fått igenom stora informationsinsatser vad gäller både ekologisk produktion och rättvisemärkt. Det är nu viktigt att gå vidare med målformuleringar för offentlig konsumtion vad gäller både rättvisemärkta och ekologiska varor. Ett mål för andelen ekologiska livsmedel i Sveriges totala livsmedelsimport bör också införas.

Stockholm den 4 oktober 2005

Åsa Domeij (mp)

Lotta Hedström (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Karin Svensson Smith (-)

Helena Hillar Rosenqvist (mp)

Ingegerd Saarinen (mp)